

İSLAM TARİHİ

İSLAMİYET DOĞDUĞU YILLARDA DÜNYANIN GENEL DURUMU

AVRUPA KİTASI'NIN DURUMU

Siyasi, Sosyal ve Ekonomik Durum :

Toplumsal eşitsizlik üzerine kurulan bu düzen içinde halk, farklı toplumsal sınıflara ayrılmıştır:

Soylular (Senyörler): Soylular, oturdukları toprakların sahibiydiler.

Her türlü hakka sahip olan ve şatolarda oturan soylular, yönetim ve askerlik işleri ile ilgilenirdi. Soyluluk babadan oğula geçerdi.

Soyluların en üstünde senyör denilen derebeyler yer alırdı. Senyörlerin en büyüğü kral idi. Bundan sonra sırasıyla **dük, kont, baron ve şövalyeler** gelirdi.

2. Rahipler; Rahipler, kiliselerin sahip olduğu toprakların geliriyle rahat bir

Din:

Avrupa'da yaşayan insanların büyük çoğunluğu Hristiyanlık dinine inanmaktaydı. Yönetim biçimi olarak Feodalite, düşünce olarak da skolastik anlayış hâkimdi.

Skolastik düşünce; gözlem ve deneyi reddeden, eleştiri kabul etmeyen kilisenin ortaya attığı düşüncenin adıydı. Bu durum bilimsel faaliyetleri engellemiş, özgür düşüncüyü ortadan kaldırmıştı.

Kilisenin elinde birçok yetki vardı. Bunlar:

Aforoz: Bir kişiyi dinden çıkarma

Enterdi: Bir kralı ve hükümdarı cezalandırmak anlamına gelir.

Engizisyon Mahkemeleri: Kiliseye karşı gelenleri cezalandırma

Endülûjans: Cennet kâğıdı anlamına gelen belgedir.

B. AFRİKA KİTASI'NIN DURUMU

İslamiyet'in doğuşu sırasında Afrika'nın en önemli bölgeleri Kuzey Afrika ile Habeşistan'dı.

Afrika kıtasının Kuzeyi Bizans'ın elindeydi. Sasaniler ile Bizans arasında Kuzey Afrika hâkimiyeti için sürekli mücadele halindeydi. Habeşistan Krallığı'nın başında bulunan **Ezana**, Hristiyanlık dinini resmi olarak kabul etmişti. Yerli halkın çoğunluğu ise putperesti.

C. İSLAMİYET ÖNCESİ ORTADOĞU'NUN SİYASİ DURUMU

1. BİZANS İMPARATORLUĞU (395-1453)

* Kavimler Göçü Roma İmparatorluğunu ikiye ayırmıştı (395).

* Doğu'nun başkenti İstanbul, Batı'nın ise Roma'ydı

•İmparatorluk en güçlü devrini "Jüstinyen " hanedanı zamanında (518-610) yaşamıştır. Anadolu,Suriye,Filistin,Mısır,Kartaca, İspanya'nın bir bölümü,İtalya yarımadası, Dalmaçya kıyıları ve Tuna'ya kadar Balkan toprakları bu dönemde sınırlar içinde idi.

* Doğu Roma, Eski Yunan kültür ve uygarlığından etkilenecek, Hristiyanlığın da etkisi ile yeni bir yapıya kavuştu ve Bizans adını aldı.

* Bizans Ortodoks mezhebini benimsemiş ve Katolik olan Batı

Avrupa'dan uzaklaşmıştır.

•Bizans toplumu ; soylular , din adamları, askerler ve köylüler olarak dört ana sınıftan oluşmuştur.

* Heraklyüs Hanedanı zamanında (610-717) batıda Avar ve Slav, doğuda da Sasaniler'le mücadele etmek zorunda kaldılar. 609'da İstanbul Sasaniler tarafından kuşatıldı. Daha sonra Sasani ve Avar ittifakı ile İstanbul 619 ve 626 yıllarında kuşatıldı. Bu durum Bizans'ın yıpranmasına neden oldu. Müşrikler ve Yahudiler Bizans'tan Hz. Muhammed'in yeni dini karşısında yardım istemişlerdi. Bizansın başı karışık olduğundan istenilen yardımı gönderememiştir.

* Müslümanların bir güç olarak ortaya çıkmalarıyla Suriye, Filistin ve Kuzey Afrika topraklarını kaybetmişlerdir.

* 1071Malazgirt Savaşı'ndan sonra bir daha toparlanamamıştı.

* 1453'te Fatih'in İstanbul'u fethiyle yıkılmıştır, Hristiyanlığın Ortodoks mezhebinden olup, merkezleri İstanbul'du. Ortodoksların liderine "Patrik" denilir.

SASANİLER (224–651):

* İran topraklarında, Partlar'ın zayıf düşmesiyle Sasanoğlu, Babek sınırlarını genişletmeye başlamıştı.

* En güçlü oldukları dönemde Suriye ve Yemen'i topraklarına kattılar.

* Sasaniler 609 ve 619 ve 626 yıllarında İstanbul'u kuşatmışlar fakat başarısız olmuşlardır.

*Sasani'ler, Akhunlara karşı Göktürklerle işbirliği yaptılar (İpek yolu egemenliği için). Ancak İpek yolunu Göktürlere kapatmaları üzerine Bizans'la ittifak yapan Göktürkler, saldırılarla Sasanileri zayıflatmışlar.

Müslüman Araplar karşısında tutunamayan Sasani Devleti 651'de tarih sahnesinden çekilmiştir.

*Hz. Ömer döneminde **Kadisiye** (635) ve **Nihavend** (642) savaşlarını kaybeden Sasaniler yıkıldılar.

*Sasani ekonomisi büyük ölçüde savaş ve yağma düzenine dayanmıştır. Doğu ticaret yolları üzerinde bulunmaları ve Hint ticaret yolunu ele geçirmeleri de ekonomik yönden gelişmelerini sağlayan etkenlerdir.

Din ve Düşünce Yaşamı :

Dini inançlarının temelini "Zerdüştlük" oluşturmuştur. Zerdüştlük, iyilik ve kötülük savaşını temel alır. İyilik tanrısı "Ahuramazda" (Hürmüz), kötülük tanrısı "Angramanyu" (Ehrimen) arasında sürekli bir mücadele vardır.İyilik yapanlar öldüklerinde ışık dünyasına, kötülük yapanlar karanlık dünyasına giderlerdi.Bunun için aydınlık ve işiğe değer vermişler, Ateş'i kutsal kabul etmişlerdir.

Sürekli ateş yaktıkları, tapınma yerlerine "Ateşgede" denilir. Bundan dolayı Zerdüştlere ateşe tapan anlamında "Mecusi" de denilmiştir.

GÖKTÜRKLER (552-630)

Göçebe yaşam ağırlıklıdır.

552 'de Bumin Kağan tarafından kurulan I.Göktürk Devleti, 581'de Çin'in siyasi oyunlarıyla Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılmış, Doğu Göktürklere 630'da, Batı Göktürklere 659 'da Çin'in egemenliğini kabul etmiştir. İpek Yolu'nu ele geçirmek isteyen Göktürk Yabgusu İstemi, Sasanilerle anlaşarak Ak Hun Devletini ortadan kaldırdılar. Sasinilerin İpek Yolu üzerinde fikirlerini değiştirmesi üzerine Bizans İmparatorluğu ile ittifak yapan Göktürkler Sasanilerle mücadele ederek Ak Hun topraklarını ele geçirmişlerdir. Bir süre sonra zayıflamaları üzerine Sasani-Bizans savaşları başlamıştır.

Din ve Düşünce Yaşamı :

Evrenin üst üste gelen katlardan oluştuğuna inanılmıştır.

Gök'ün on yedi, yerin altının ise yedi kattan oluştuğuna inanırlardı. Bu ikisinin arasında insanların yaşadığı yeryüzü bulunurdu.

Tek tanrı inancına bu dönemde ulaşılmıştır. Bütün evren göğün en üst katında oturan Tanrı'ya itaat ederdi.

Göktürkler Tanrı'ya "Türk Tanrısı" adını vererek onu millileştirmişlerdir. Tanrı'ya ; Ugan , Bayat , Ulu Yaratgan da demişlerdir.

Bazı kutsal saydıkları yerlerde Tanrı'ya dua edip, kurban kesmişlerdir. Din görevilerine Şaman-Kam-Baksı gibi ünvanlar vermişlerdir.

AVARLAR

552 Yılında Göktürk-Çin ittifakı ile yıkılan Avarlar Romanya' topraklarına giderek burada bir devlet kurmuşlardır.

Daha sonra Sasanilerle birlikte 619 ve 626 yıllarında İstanbul'u kuşatmışlar fakat kuşatma başarısız olmuştur. Avarlar İstanbul'u kuşatan ilk Türk devletidir.

HİNDİSTAN

Siyasi, Sosyal ve Ekonomik Durum :

Hindistan, Asya'nın güneyinde yer alan büyük bir yarımadadır. Çeşitli kavimlerin istilasına uğradığı için Hindistan'da siyasi bir birlik kurulamamıştır.

Kast sistemi; toplumsal, siyasi ve dini düzenin temelini oluşturuyordu. Bu sistemde halk, sınıflara ayrılmıştı :

• **Brahmanlar;** Din adamları

• **Kshatriyalar** (Kşatriyalar) : Hükümdarlar, komutanlar ve askerler

• **Vaisyalar** (Vaizyalar) : Sanatkarlar, tüccarlar ve çiftçiler

• **Sudralar:** İşçiler

* **Paryalar:** Ayrıca bu dört sınıfın dışında olan ve hiçbir hakka sahip olmayan sınıftır.

Din ve Düşünce Yaşamı :

İslamiyet'in doğduğu yıllarda Hindistan'da Hinduizm egemendi. Hinduizmde en temel ve kutsal metinler Veda'lardır. Kast sistemini benimseyen Hinduizm'de en üst mevkiye Brahman denilen din adamları bulunurdu. Brahmanizm'e göre bir insanın, yaşamındaki iyi ve kötü hareketlerine göre ruhu rahat eder ya da sıkıntı çekerdi. Ruhun rahat etmesi için insanın aşırı isteklerinden vazgeçmesi ve yalnızlığa çekilmesi gerekir. Budizm'in temelinde, iyilik duygusunun yanı sıra yardım, sevgi, doğruluk, dürüstlük gibi ilkeler vardır. -Hinduizmin katı kast sistemine ve Brahman sınıfının otoritesine bir tepki olarak Budizm doğmuştur. Felsefi bir düşünce olan Budizm; Çin'de, Tibet'te ve Japonya'da yayılmıştır.

ÇİN

Siyasi ,Sosyal ve Ekonomik Durum :

Çin'de feodal bir yapı bulunmaktadır. Yönetimde hanedanların egemenliği vardır.

Egemen sınıf soylulardır.

Çin 'in tarihi yontma taş devrine kadar uzanmaktadır.

İpek yolu egemenliği Türklerle-Çinlileri karşı karşıya getirmiştir.

Geniş ve verimli topraklarda tarım önemli etkinliktir. En önemli ekonomik kazancı İpek Yolu'ndan sağlamışlardır.

Din ve Düşünce Yaşamı :

İslamiyetin doğuşu sırasında Çin'de **Taoizm, Konfüçyizm ve Budizm** yaygın olan dinlerdir.

Hindistan'da ortaya çıkan Budizm, 6.yüzyıldan itibaren Çin'de yayılmaya başlamış ve bu ülkenin dinsel yaşamında etkili olmuştur.

Konfüçyus, Çin'de yetişen filozof ve din adamlarından biridir. Çin'in karışıklık içinde bulunduğu bir dönemde, yeni bir ahlakî düşünce ortaya atarak kötülükleri önlemeye çalışmıştır, Ortaya koyduğu siyasi, toplumsal ve ahlakî düşünceler, Çin uygarlığının gelişmesinde önemli rol oynamıştır. İnsanların eşitliğine inanan Konfüçyüs'e göre devlet yönetimi ile **ahlak özdeşleşmelidir**. Devlet ahlak kurallarına uyularak yönetilirse amacını gerçekleştirebilir. Kişiler **erdemli** olmak ve dürüst yaşamak zorundadırlar. Ancak bu yolla huzura ve mutluluğa ulaşılır.

JAPONYA

Siyasi ,Sosyal ve Ekonomik Durum :

Japonya, büyük ölçüde Çin uygarlığının etkisinde kalmıştır.

İslamiyetin ortaya çıktığı 7.yüzyıl başlarında Japonya, bulunduğu bölgede siyasi yönden güçlü değil, ekonomik yönden gelişmemiş bir ülkedir.

Çin ile ilişkileri sonucunda Japonya'da Taoizm, Konfüçyizm ve Budizm benimsenmiştir.

Japonların ulusal dinleri, "Tanrıların Yolu" anlamına gelen Şintoizm idi.

Şintoizm; ulusal, çok tanrılı ve diğer dinlere tepki göstermeyen bir dindir. Doğa güçlerine ve ruhlara tapınma inancı, bu dinin en belirgin özelliğidir.

İSLAMİYET ÖNCESİ ARAP YARIMADASI

İslamiyet Öncesi Arap Yarımadasında Kurulan Devletler

a. Güney Arabistan Devletleri

- 1.Main Devleti
- 2.Seba Devleti
- 3.Himyeri Devleti

b. Kuzey Arabistan Devletleri

- 1.Nebatlılar
- 2.Gassaniler
- 3.Hire Beyliği

NOT : İslamiyet öncesinde Arabistan Yarımadası'nda birçok devlet kurulmasına rağmen Araplar arasında siyasi birlik hiçbir zaman sağlanamamıştır.

* "İslam tarihi açısından en önemli bölge **Hicaz'dır**.

* **Mekke**, Medine ve Taif şehirlerinin yer aldığı Hicaz Bölgesi özellikle ticaret yollarının geçtiği bir yerdi.

* **Mekke**, kervan yolları üzerindeydi ve Önemli bir pazar yeri.

* Kabe, Mekke'deydi ve büyük putlar (Lat, Menat, Hubel, Uzza)'ın burada bulunması buranın dini önem kazanmasına da neden oluyordu.

* Kâbe'nin bulunduğu Mekke kentinin yönetimi V. yüzyıl başlarında

Hz. İsmail'in soyundan gelen **Kureyş Kabilesi'nin** elindeydi. Şehrin dini ve idari hayatını Kureyş kabilesi düzenlerdi.

* Arabistan'da kabileler **seyyid** veya **şeyh** denilen kişiler tarafından yönetilirdi.

* Mekke'nin yönetimi **Darü'n-Nedve'de** alınan kararlarla yürütülürdü.

* Kız çocukları diri diri gömülürdü.

* Erkeğin üstünlüğüne dayanan alide kadınların miras hakkı yoktu.

* Öldükten sonra dirilmeye inanmazlardı.

* Din olarak Putperestlik hakimdi.

* Hıristiyanlık ve Museviliye inançları hakimdi.

* Kendilerine Hanif denilen tek tanrı inancına sahip kişiler de vardı.

* Edebiyat gelişmiş, şiire büyük önem verilmiştir.

* Kabileler arasında kan davası eksik olmazdı.

Araplar Şehre Medine dediklerinden şehirde yaşayanları da medeni olarak adlandırmışlar. Çölde göçebe yaşayanlara ise **bedevi** demişlerdir.

Bedevi Arapların başlıca gelir kaynağı **deve, at ve küçükbaş**

hayvanlardan elde edilen ürünlerdi. Tarım daha çok Yenen'de, Medine çevresinde ve vahalarda yapılıyordu. Ticaretin merkezi ise Hicaz'dı.

Mekkeli tüccarlar Uzak Doğu'dan gelen malları kervanlarla Şam'a ve Suriye limanlarına ulaştırıyorlardı.

UKAZ PANAYIRI

İslamiyet'in ortaya çıktığı sırada Arabistan'da en çok konuşulan dil Arapçaydı. Arapça, Simit dilleri ailesindedir. Araplar, haram aylar olarak kabul ettikleri dört ayda (**zilkade, zilhicce, muharrem ve recep**) savaş yapmıyorlardı. Haram aylarda Mekke çevresinde "**Ukaz**" denilen bir panayır kurup burada ticaret yapıyor, spor karşılaşmaları ve eğlenceler düzenliyorlardı. Kâbe ziyaret ediliyor, şiir yarışmaları yapılıyordu. Dereceye giren şiirler Kâbe duvarına asılırdı.

İSLAMİYET'İN DOĞUŞU VE YAYILIŞI

Arap yarımadası; Asya'nın güney batısında büyük bir yarımada. Doğusu ve batısı dağlarla, orta kısmı çöllerle kaplıdır. En verimli bölgesi Mekke ve Medine'nin bulunduğu Hicaz'dır. Arabistan, İslâmîğin doğduğu yerdi. Kuşkusuz, yarımadanın en önemli özelliği İslam dininin bu topraklarda yeşermesi ve onun insanlığa getirdiği yeni düzendir. Arapların İslam öncesi tarihlerine **Cahiliye Çağı** denir. Bu çağın kendine özgü kültürü, din anlayışı ve sanatı vardır. Putlara tapan Araplar arasında tek Tanrı'ya inanlara da vardı. İslamlık Mekke'de doğdu; Medine'de güçlendi. Medine, bölgenin en eski ve en varlıklı kentidir. Kâbe `den dolayı kutsal sayılan **Mekke**; önemini ticarete borçludur.

Peygamberlerin sonucusu ve ilâhi elçilerin efendisi Hz. Muhammed, Miladi 20 Nisan 571 yılında Mekke'de doğmuştur (Hicri olarak: fil Yılı'nın rebiyülevvel ayının on yedinci gününde doğdu). Babası Abdullah, annesi âmine idi. Hz. Muhammed (s..) 'in soyu Hz. İbrahim'e dayanmaktadır.

Doğmadan evvel babasını, 6 yaşında ise annesini kaybeden Hz. Muhammed, önce dedesi Abdulmuttalip sonra da amcası Ebu Talib (H. Ali'nin babası) himaye etmiştir. Hz. Peygamber'e Sa'doğulları kabilelerinden Halime adlı sütanneye verildi. Gençliğinde akıllı ve olgun davranış, doğru sözlülüğü ve nezaketi ile herkesin sevgisinin kazanmış ve kendisine bundan dolayı "El-Emin" lakabı verilmiştir. Hz. Muhammed 25 yaşında iken Hz. Hatice ile evlenmiştir.

Hz. Muhammed (s..) Mekke'de zulme ve haksızlığa uğrayan insanların haklarını ve mallarını korumak amacıyla kurulmuş olan "**Hilfu'l Fudul Cemiyeti**"ne katılmıştı. Mekke yakınlarındaki "Nur Dağı"ndaki Hira Mağarası'na gidiyor, burada günlerce kalyordu.

* Hz. Muhammed'e 40 yaşında **610** yılında **Hira Mağarası**'nda ilk vahiy "**Hk**. Cebrail" adlı bir melek tarafından ilk vahiy geldi.

gelmiştir (**Oku**). Hz. Muhammed (s..) durumu eşi Hz. Hatice'ye anlattı.

* Kendisine ilk inanan dört Müslüman: **Hz. Hatice, Hz.Ali,Hz. Zeyd, Hz. Ebubekir** olmuştur.

Hz. Muhammed'in getirdiği düşünceler, insanlar arasında rağbet görüyor ve her yerde konuşuluyordu. Bu durum Mekke'li müşrikleri öfkeliyordu. Müşrikler İslamiyet'e karşı tavır olarak Müslümanlara baskı ve şiddet uygulamaya onlarla hertürlü ticari alışverişi kesmeye, onları toplumdan tecrit ederek ambargo uyguladılar. Bu baskılar sonuç vermeyince Peygamberimizin koruyucusu aynı zamanda amcası olan Hz. Ebu Talip'ten yeğenini peygamberlikten vazgeçirmesini istediler. Bunun karşılığında ona devlet başkanlığı, yüklü miktarda mal ve para verecekleri teklifinde bulundular. Hz. Muhammed (s.) bu teklifle: "Güneşi bir elime, ayı da diğer elime verseniz yine de bu davamdan vaz geçmem dedi." Bu sözler üzerine Müşrikler baskılarını daha da artırarak bazı Müslümanları şehit etmeye başladılar.

* Müslümanlar yaşadıkları zorluklar karşısında ilk hicretlerini 515 ve 516 yıllarında Habeşistan'a yaptılar (615-616). Müslümanların Habeşistan'a hicret ettiği yıllarda Hz. Ömer ve Hz. Hamza Müslüman oldular.

Hüzün Yılı:

Müşriklerin bu boykotu 3 yıl sürdü. 619 yılı Hz. Muhammed için oldukça üzüntülü geçti. Çünkü bu yıl içinde önce eşi Hz. Hatice'yi daha sonra da amcası Ebu Talip'i kaybetti. Bu nedenle sözü edilen dönem "Hüzün Yılı" olarak anılır.

* Hz. Peygamber 621 yılında Medineliler ile **Akabe Tepesi'nde** görüştü.

* 622'de Medine'ye Hicret gerçekleşti.

Hicret (Göç):

Mekkelilerin baskı ve işkenceleri artınca Hz. Muhammed isteyenlerin Habeşistan'a göç etmesine izin vermiş ve ilk hicret Habeşistan'a yapılmıştır (615).

Hz. Muhammed hac mevsiminde Mekke'ye gelen kabileler ile görüşerek onları İslâm'a davet ediyordu. 619 yılında Akabe'de Medineli 6 kişi İslâmiyet'i kabul etti. Hz. Muhammed tarafından görevlendirilen **Mus'ab b. Umeyr'in** çalışmaları sonucunda Medine'de İslamiyet hızla yayıldı. Bu gelişmelerden sonra Hz. Muhammed, Mekke'de baskı altındaki Müslümanların Medine'ye göç etmelerine izin verdi. Kısa zamanda Müslümanların tamamına yakını Mekke'yi terk etti (622).

Hz. Muhammed Medine'de yaşayan Yahudiler ile Vatandaşlık Antlaşması yaptı. Bu antlaşmaya göre:

-Yahudiler Müslümanlarla barış içinde yaşayacaklar.

-Şehri birlikte savunacaklar

-Yahudiler Müslümanların yararlandığı her türlü haktan yararlanacak, ibadetlerini ve ayinlerini serbestçe yerine getirebileceklerdi.

-Çıkan anlaşmazlıklarda son sözü Hz. Muhammed söyleyecekti.

Not: Hicretten sonra Medine'de şehir devleti kurulmuş ve Hz. Muhammed bu devletin başkanı, kumandanı ve yargıci olmuştur.

Hicret'in Önemi:

1. İslamiyet koruyucu buldu ve güçlenmeye başladı.
2. İslamiyet'in kurtuluşuna ve inkılabına başlangıç olmuştur.
3. İslamiyet yayılma serbestliği kazandı.
4. Medine İslamiyet'in merkezi oldu, ilk İslam Devleti Medine'de kuruldu.
5. Hicret, Hz.Ömerzamanında Hicri Takvim'in başlangıcı sayıldı.
6. Hicretle ilk nüfus sayımı yapıldı, Müslüman olmayan Araplarla ve Yahudilerle **'Vatandaşlık Sözleşmesi'** yapılmıştır,
7. **'Vatandaşlık Sözleşmesi'** İslam Devleti'nin ilk anayasası olmuştur.
8. Mekke'den Medine'ye **göç edenlere; "Muhacir"**, onları karşılayan veyardım eden, Medinelilere de **"Ensar"** denilmiştir.

D - HZ. PEYGAMBER DEVRİ SEFERLERİ BEDİR SAVAŞI (624)

Putperest Müşriklerin baskısı ve işkenceleri nedeniyle Mekke'den hicret etmek zorunda kalan Müslümanların mallarına el konularak yağmalanmaları ve Şam'da satmak istemeleri üzerine aradaki qerilim iyice tırmanmıştır.

Mekke'li Müslümanlar Şam'dan gelen kervanlara el koymak İstemesi savaşın sebebi olmuştur. Bedir denilen yerde yapılan savaşta Müslümanlar kazanmıştır.

Sonuçları

* Müslümanların ilk zaferdir, Medine'de Müslümanların nüfuzu artmıştır.

*¹ Manevi etkisi büyüktür.

* Ganimetlerin paylaşımı ve esirlerle ilgili davranışlar İslam Savaş Hukuku'nun esasını oluşturmuştur.

* **Şam** ticaret yolu Müslümanların eline geçti.

* Mekkelilerden okuma-yazma bilenler,on Müslüman'a okuma-yazma öğretme şartıyla serbest bırakıldılar.

* Müslümanlarla yaptıkları anlaşmaya uymayan **Kaynuka Yahudileri** Medine'den sürülmüştür.

* Ele geçirilen ganimetlerin ¼'ü savaşa katılanlara, 1/5'i Medine'deki ihtiyaç sahiplerine dağıtılmıştır

Not: Bu uygulama daha sonra kurulan bütün İslam devletlerine örnek olmuş, elde edilen ganimetin 1/5'i (Beşte biri) devlet hazinesine aktarılmış ve geri kalan ganimetlerin savaşa katılanlara dağıtılması, daha sonraki savaşlara katılımı artırıcı bir etken olmuştur.

UHUT SAVAŞI (625)

* Mekkeliler Bedir Savaşı'nın intikamını almak ve Şam yolunun güvenliğini sağlamak amacıyla savaşa çıkmışlar.

* Savaş Müslümanların lehine devam ederken, okçuların yerini terk etmesi yüzünden büyük kayıplar verilmiştir.

Savaşın Sonucu

a. Mekkeliler, galip gelmelerine rağmen hedeflerine ulaşamadılar.

b. Mekkeliler,tek başlarına Müslümanları yok edilemeyeceğini anladılar.

c. Hz. Peygamber'in askeri yönü ve dehası ortaya çıkmıştır.

HENDEKSAVAŞI (627)

* Medine'den çıkarılan Yahudilerin de kışkırtmasıyla Müşrikler Müslümanlara son bir darbe **vurmak** amacıyla Medine'ye saldırmışlardır.

* İranlı sahabe Selman-ı **Farisi'nin** teklifiyle Medine'nin etrafı hendeklerle çevrilmiştir. Mekkeliler ve Yahudiler başarılı olamamışlardır.

Savaşın Önemi:

Mekkelilerin son taarruzudur. Bundan sonra savunmaya çekilmiş ve aralarında fiili bir çatışma olmamıştır. İslamiyet, Arap oymakları arasında hızla yayılmıştır. Savaş sırasında Mekkelilerle İşbirliği yapan Yahudiler yenilgiye uğratılmışlardır.

HUDEYBİYE ANTLAŞMASI (628)

* Müslümanların Kabe'yi hac maksadıyla ziyaret etmek istemeleri, Müşriklerin buna müsaade etmemeleri üzerine yapılmıştır.

Bu antlaşmaya göre:

1. On yıl süreyle savaş yapılmayacak,

2.Hac ziyareti ertesi yıl yapılacak,

3.Mekke'den Medine'ye sığınanlar kabul edilmeyecek, Medine'den Mekke'ye sığınanlar ise iade edilmeyecek,

4.İsteyen Arap kabilesi Hz. Muhammed ile isteyen de Kureyşliler ile anlaşma yapabilecek, fakat her iki taraf da himayesi altındaki kabilelere askeri yardım yapmayacak.

Savaşın Önemi:

Mekkeliler, Müslümanların siyasi varlığını hukuken tanımışlardır.

İslamiyet barış ortamında hızla yayılmış ve Mekkelilerin ileri gelenlerinden birçoğu Müslüman olmuştur.

Not: Anlaşma Müslümanların aleyhine görülmesine rağmen zamanla Müslümanların lehine dönmüştür. Bu yüzden Mekkelilerin anlaşmaya muhalefet ederek anlaşma şartlarını çiğnemeleri nedeniyle anlaşma bozulmuştur. Bunun üzerine anlaşmadan kısa bir süre sonra Peygamberimiz Hz. Muhammed tarafından Mekke fethedilmiştir.

HAYBER'İN FETHİ (629)

Müslümanlar Medine'ye göç ettikten sonra Yahudi kabileleri ile anlaşma yapmıştı. Yahudi kabilelerinin Müslümanlara karşı Mekkeliler ile anlaşması ve şehrin dışarıdan gelen saldırılara karşı korunmasında Müslümanlar aleyhine faaliyet göstermeleri sonucunda, Medine'den çıkarılmışlardır.

Hayber Yahudilerinin Hendek Savaşı'nda Mekkelilerin kışkırtmaları ve desteklemeleri ve Müslümanların ticaret faaliyetlerini engellemeleri

Hudeybiye Barış'ından sonra Müslümanların Hayber üzerine sefer düzenlemesine neden olmuştur (629)

Yahudilerin merkezi olan Hayber, Suriye ticaretinde önemli bir yere sahipti. Hayber'in fethi ile Şam ticaret yolunun güvenliği sağlanmıştır. Mekkelilerin önemli bir müttefiki saf dışı bırakılmıştır. Hayber'in fethiyle Yahudilere son darbe vurulmuştur.

MUTE SAVAŞI (629)

* Müslümanların Kuzey'e giden bir elçisinin Bizans'a bağlı Gassaniler tarafından öldürülmesi üzerine bölgeye ordu gönderilmiştir. Hz. Zeyd komutasında Lut Gölü'nün kuzey doğusunda Mute denilen yerde Bizans ordusu ile savaş yapıldı.

Savaşın Önemi:

İslam ordusu komutanları, arka arkaya şehit olmuştur. Hz. Peygamber savaşa katılmamıştır. Bu Savaş Müslümanların Bizans ile yaptığı ilk savaştır.

MEKKE'NİN FETHİ (630)

- * Hz. Muhammed (s.a.a.) Hudeybiye Antlaşması'nın bozulması üzerine 10 bin kişilik bir orduyla Mekke üzerine sefer başlattı. Direnemeyeceklerini anlayan Mekkeliler şehri teslim etmişlerdir.
- Savaşın Önemi
- Kimsenin malına ve canına dokunulmamıştır.
- Bütün putlar kırılmıştır.
- Genel af ilan edilmiş, Mekke'nin ileri gelenleri Müslüman oldular.
- Müslümanlarla Mekkeliler arasında siyasi mücadele sona erdi.
- Arap Yarımadası'nın fethi kolaylaştı.

HUNEYN SAVAŞI (630)

- * Mekke'nin fethi üzerine diğer müşrikler aralarında anlaşarak sefere hazırlandılar.
- * Bunun üzerine bu kabileler üzerine harekete geçildi.
- * Huneyn mevkiinde yapılan savaşta Müslümanlar pusuya düşürüldü. Ancak Hz. Muhammed Hz. Ali'nin çabalarıyla toparlanan Müslümanlar rakiplerini yenmeyi başardılar. Müslümanlar karşısında başarısız olan Arap kabileleri Taife sığındılar.
- * Savaşa yeni Müslüman olan Mekkeliler de katıldılar.

DÖRT HALİFE DEVRİ (632-661)

- * Bu dönemde Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali sırayla halife seçilmişlerdir.
- * Bu döneme **Hulefa-i Raşidin** Devri de denir.

HZ. EBUBEKİR DEVRİ (632-634)

- * Yalancı peygamberler ve zekat vermeyenlerin isyanı bastırılmıştır.
- * Bütün Arabistan'da **dini ve siyasi birlik yeniden** kurulmuştur.
- Hire Beyliği fethedilmiştir.
- * İslam ordusu Şam'ı alır.
- * **Ecnadeyn Savaşı'nda (634)** Bizans ordusu yenilgiye uğratılmıştır.
- * Savaşlar sırasında birçok hafız şehit olduğundan Kur'an-ı Kerim kitap haline getirilmiştir.

HZ. ÖMER DEVRİ (634-644)

- * **Yermük Savaşı'nın** kazanılmasıyla (636) Suriye'nin fethi tamamlanmıştır.
- * Halep, Antalya ve Kudüs fethedilmiştir. (637)
- * **Hz. Ömer devrinde İranlılarla yapılan ilk savaşta (Köprü Savaşı)** Müslümanlar **yenilmiştir**(634).
- * Müslümanlar **Kadisiye (637), Celula** ve en son **Nihavent** Savaşı'nda İranlıları yenilgiye uğratmış ve İran toprakları fethedilmiştir.
- NOT:** Müslümanlar İran'ın fethiyle Horasan sınırına ulaşmış ve Türklerle komşu olmuşlardır.
- * 642'de Mısır'ın fethini tamamlamıştır.
- * Bu dönemde **Bingazi ve Trablus** da fethedilmiştir.
- Hz. Ömer Devri özellikle İslam Devleti'nin örgütlenmesi açısından oldukça önemlidir.

Bu dönemde;

İlk düzenli ve daimi ordu kuruldu.

Cünd denilen ordugâh şehirler oluşturuldu.

Ülke yönetim birimlerine ayrıldı

İkta sistemi uygulandı.

Hicri takvim kullanılmaya başlandı.

Beytü'l-Mal (Devlet Hazinesi) oluşturuldu.

HZ. OSMAN DEVRİ (644-656)

- Hz. Ömer'in önerdiği altı kişi arasından seçilir. Halifeler arasında aşırı zenginliği ve soyunu korumasıyla tanınır. Devletin toprağından ve hazinenin gelirinden, soyundan olan Emeviler'e büyük paylar verir. Bu durum, Müslümanlar arasında hoş karşılanmaz. Sonunda ayaklanmalar çıkar ve Hz. Osman şehit edilir. Dönemin önemli olayları:
- * Bu dönemde Bizans'la önemli mücadeleler yapılmıştır.

- * Doğuda ilerleyen Müslümanlar Harzem ve Horasan'ı ele geçirmiş ve Türklerle karşı karşıya gelmişlerdir. Hazar Türkleriyle yapılan savaşta İslâm Ordusu yenilmiştir.
- * Libya'nın geri kalan kısımları ve Tunus ele geçirilmiştir.
- * İlk İslam donanması oluşturulmuştur.
- * Akdeniz'deki adalara sefer düzenlenmiş ve Kıbrıs fethedilmiştir.

TAİF SEFERİ (630)

- * Huneyn Savaşı'ndan sonra Taif üzerine sefere çıkmıştır.
- * Taif Kalesi kuşatılmasına rağmen alınamamıştır.
- * Bir süre sonra Taifliler kendi istekleri üzerine Müslüman olmuşlar.

TEBÜK SEFERİ (631)

- Güçlü Arap boyarının, Bizans'ın desteğiyle savaşa hazırlandıkları haberi üzerine Hz. Muhammed, Tebuk üzerine yürüdü. Böylece Bizans'a gözdağı verildi.
- * Tebuk civarındaki bir çok Arap kabilesi İslamiyet'i seçtiler.
- * Hz. Peygamber'in son seferidir.
- * Hz. Peygamber 632'de **Veda Haccı'nı** yaptı.
- * Hac sırasında Veda Hutbesi'ni okuyarak kendisinden sonraki Müslümanlara önemli mesajlar verdi.
- * 8 Haziran 632'de vefat etti.
- * **Vefatı sırasında İslamiyet tüm Arabistan'a yayılmıştır.**
- * Böylece İslam tarihinde yeni bir dönem başlamıştır. Hz. Muhammed'in ölmeden önce yerine damadı Hz. Ali'yi seçmişti. Fakat Araplar Hz. Ali'nin genç olması ve damadı olması nedeniyle başka bir halife üzerinde anlaşmaya varmak istemişlerdir. Mekke ve Medineliler arasında anlaşmazlık çıkmıştır. Medineliler çekilmişlerdir. Bu durum karşısında Müslümanlar bir araya gelerek Hz. Ebubekir'i halife seçmişlerdir.

- * İlk deniz savaşı 655'te Bizans'la yapılmış ve Bizans donanması yenilgiye uğratılmıştır.

- * İslam fetihleri geniş bir coğrafyaya yayıldığından, tartışmaların önlenmesi amacıyla Kur'an-ı Kerim çoğaltılmıştır.

- * İslam tarihindeki ilk **ic karışıklıklar** bu dönemde çıkmıştır.

- * Ayaklanmalar Hz. Osman'ın şehit düşmesiyle neticelenmiş ve İslam dünyasındaki huzursuzluk artmıştır.

HZ. ALİ DEVRİ (656-661)

- Halifeler içinde en aydın ve hoşgörülü olan Hz. Ali'dir. Ensar ve Muhacirler Hz. Ali'yi halife seçerse de Emevi ailesi ve Hz. Muhammed'in eşi Ayşe, Talha ve Zübeyr buna karşı çıkmıştır.

- Bunun üzerine yapılan savaşı (Cemel Vakası "**Deve Olayı**") Hz. Ali kazanmıştır. (656), Savaşta Talha ve Zübeyr öldürüldü.

- Savaşın* sonra Hz. Ali; başkenti Kufe'ye taşımıştır.

- * **Cemel Olayı'ndan** sonra Muaviye üzerine hareket edilmiştir.

- * Savaşın (Siffin Savaşı) uzamasıyla "**Hakem Olayı**"na başvurulmuştur.

- * Hakem Olayı Müslümanların üçe bölünmesine yol açmıştır.

1. Hz. Ali taraftarları

2. Maviye taraftarları

3. Hariciler

- NOT:** Hariciler, Hz. Ali tarafından Nehrevan Savaşı'nda yenilgiye uğratılmış ve büyük bölümü yok edilmiştir.

- * Hz. Ali bir **harici** tarafından şehit edilmiştir. Hz. Ali (a.s.)'ın yerine Hz. Hasan halife seçildiyse de bu Şam valisi Muaviye tarafından kabul edilmedi. Hz. Hasan ile Muaviye arasında çıkan savaştan Bizan tehlikesi nedeniyle Hz. Hasan savaştan çekildi.

- * **Hz. Hasan'ın** Muaviye'nin halifelikliğini tanıması ile **Dört Halife Devri** sona erdi ve Emeviler Devri başladı.

Soru: Hz. Ali dönemi diğer halifelere göre dış fetihler yönünden durgun geçmesinde, içerde hangi siyasi olaylar neden olmuştur?

Cemel (Deve Olayı); Hz. Ali ile Talha, Zübeyr ve Hz. Ayşe arasında olmuştur

Nehrevan Savaşı, haricilerle olmuştur.

Siffin Savaşı; Şam valisi Muaviye ile Hazreti Ali arasında olmuş savaş hakem olayı ile daha da çıkmaza girmiştir.

Yukarıdaki bu ic karışıklıklar nedeniyle bu dönemde dış fetihler yönünden durgun geçmiştir?

EMEVLER DEVRİ (661-750)

Dört Halife Dönemi'nden sonra İslâm Dünyası'nın egemenliği Emevi ailesine geçer. Emevilerin ırkçı bir politika izlemişler ve kendilerini üstün

sayıp diğer kavimlere düşmanca bir tutum sergilemişler. Arap olmayan Müslümanlara özellikle Türkler'e çok sert davranmışlar. Silah gücüyle zorla müslümanlığı kabul ettirmeye çalışmışlar. İzledikleri bu kandökücü tutumları Emevilerin sonunu getirmiştir.

- * Devletin kurucusu **Muaviye** (661-680) dir.
- * Merkezi **Şam'dır**.
- * Bu dönemde; İstanbul **Müslümanlar tarafından ilk kez** kuşatılmıştır (669-674).
- * Maveraünnehir bölgesine **yapılan akınlarla Semerkant ve Buhara** ele geçirilmiştir.
- * İslam Devleti'nde **ilk kez posta teşkilatı ve muhafız birliğini** oluşturmuştur.
- * **Ölmeden** önce oğlu Yezit'i halife seçmesi halifelik saltanat haline dönüşmüştür. Yezit'in halifeliğine bazı itirazlar olmuş ve bundan dolayı Yezit döneminde iç karışıklıklar yaşanmıştır.

Yezit Devri (680-683)

- * Hz. Hüseyin ve Abdullah b. Zübeyr Yezit'in halifeliğini tanımamıştır. Küfellerin daveti üzerine yola çıkan Hz. Hüseyin 10 Ekim 680'de yakın akrabaları ile birlikte Kerbela'da Yezit'in askerleri tarafından şehit edilmiştir.
- * Kerbela Olayı Müslümanlar arasındaki ayrılıkları keskinleştirmiş ve Sünni-Şii ayrımını ortaya çıkarmıştır.
- * Bu dönemde İslam orduları Atlas Okyanusu'na kadar ulaşmışlardır. Kuzey Afrika'da Fas ve Cezayir fethedilmiştir. Yezit'ten sonra uzun süren iç mücadeleler sonucunda Abdülmelik halife oldu.

Abdülmelik Devri (685-705)

- * İç mücadelelere son vermiş, **Abdullah b. Zübeyr** isyanını bastırdı.
- * **Kuzey Afrika'nın** tamamına hakim olunundu. Horasan ve Anadolu üzerine ordular gönderilerek fetihlere devam edildi.
- * Arapça resmi dil oldu.
- * İlk para bastırıldı.
- 4. İslam dünyasında kesin ayrılık oluştu. (Şii-Sünni)
- 5. - Türklerle en şiddetli çatışmalar bu dönemde yaşandı.
- 6. Eyalet sistemi uygulandı.

Velid Devri (705-715)

- * **Kuteybe b. Müslim** komutasındaki İslam orduları Maveraünnehir bölgesinde, **Buhara, Semerkant** gibi birçok yeri Türklerden aldı.
- * **711 yılında Tarık b. Ziyad komutasındaki bir ordu** İspanya'ya geçerek Vizigotları yenilgiye uğrattı.
- Emevi orduları kısa zamanda İspanya'yı ele geçirdiler. Müslümanlar, İspanya'ya Endülüs adını verdiler. 732 yılında Pirene dağlarını aşarak Fransa'ya giren Arap ordular, **Puvatya Savaşı'nda** yenilgiye uğrayarak tekrar İspanya'ya çekildiler.
- * **Kısa** bir süre içinde **Pirene Dağları'na kadar** olan yerler fethettiler.
- * Müslümanlar bu ülkeye **Endülüs** demişlerdir.

NOT: 732 yılında yapılan Puvatya Savaşı'nı Müslümanlar kaybetmiş ve Avrupa içindeki ilerleme durmuştur. **Pirene Dağları** sınır olmuştur.

NOT: Velid'den sonra Süleyman halife oldu (715-717). Bu dönemde İstanbul kuşatılmış fakat başarılı olunamamıştır.

- * Emevilerin son zamanlarında yönetim bozulmuştur.

Emevilerin Yıkılışı:

Emevilerin Yıkılış Nedenleri:

1. Araplar dışındaki **toplumlara ırkçı bir yaklaşım** içinde olmaları,
2. **İç** çekişmeler,
3. Ali taraftarlarının (Şiilerin) çalışmaları,
4. Merkezi yönetimin zayıflaması,
5. Abbasoğulları'nın ve Haricilerin çalışmaları.

Emevilerin Genel Özellikleri

1. Yönetim saltanat haline dönüşmüştür.
2. İslam mimarisi Hıristiyan mimari ile yarışacak düzeye gelmiştir.
3. İlk defa Avrupa'da fetihlerde bulunulmuştur.
4. Devlet merkezi Kûfe'den Şam'a taşınmıştır
5. Ülke eyaletlere ayrılarak yönetilmiştir. Bu uygulama ile ülkenin yönetiminin kolaylaştırılması amaçlanmıştır.
6. Halifenin güvenliği için muhafız alayı kurulmuştur.
7. Posta teşkilatı kurulmuştur. Bu teşkilatın kurulması isyanların zamanında öğrenilmesi ve bastırılmasını sağladığı için ülkede bütünlüğün korunmasını kolaylaştırmıştır.

8. Abdülmelik döneminde **ilk İslâm parası basılmıştır**. Bundan önce Bizans ve İran paraları kullanılıyordu. Abdülmelik'ten önce para basılmıştı fakat bu paralar **Sasani** ve Bizans tarzında idi.

9. Abdülmelik döneminde **Arapça resmi dil olarak kabul edilmiştir**. Böylece çeşitli bölgelerde farklı resmi dillerin kullanılması yasaklanmıştır. Bu durum Arapçanın yaygınlaşmasına ve uluslar arası bir nitelik kazanmasına yol açmıştır.

ENDÜLÜS EMEVİLERİ (756-1031)

- * İspanya'da **kurulmuştur**.
- * Merkezi **Kurtuba** şehridir.
- * Kurucusu Emevi ailesinden **Abdurrahman'dır**.
- * ' III. Abdurrahman'dan (912-961) İtibaren hükümdarlar **halife** unvanını da kullanmaya başlamışlardır.
- * Böylece İslam dünyasında **iki halifelik** ortaya çıkmıştır.
- * Endülüs Emevilerinin tarihteki rolleri siyasi olmaktan çok kültürelidir.
- *' Kurtuba'da kurulan Medrese'ye Avrupalılar öğrenci göndermiş ve ilk kez İslâm kültürünü tanımışlardır.
- * Son Halife **III. Hişam'ın**, saltanatı **terk etmesiyle** Endülüs Emevileri yıkılmış ve yerine 14 beylik kurulmuştur (1031). Bunların içerisinde en önemlisi "**Girna**" merkezli **Beni Ahmer Devleti'**dir. Bu devlet 1492'de yıkılmıştır.
- Osmanlı Devleti bu dönemde **Cem Sultan Olayı'yla** meşgul olduğundan buradaki Müslümanlara gereken yardım gönderilememiştir.
- * Oruç Reis ve kardeşi Hızır Reis (Barbaros), İspanya'da kalan son Müslümanları gemilerle Kuzey Afrika'ya ve Yuhudileri ise Selanik'e taşıdılar.

TÜRK ARAP İLİŞKİLERİ

Türk-Arap münasebetleri, Hz. Ömer zamanında başladı. Bu dönemde İran'daki Sasani Devleti'ne son veren Araplar, Ceyhun Nehrine ulaşarak Türklerle karşı karşıya geldiler. Hz. Osman döneminde İslam Orduları Kafkaslardan geçerek İstanbul'a saldırmak istediler. Hazarlar buna izin vermedi. Bu nedenle Hazarlarla Hz. Osman'ın komuta ettiği İslam ordusu yenilerek geri püskürtüldü. Türkler ile Araplar arasındaki mücadeleler Emeviler döneminde şiddetlendi. **Baykan, Buhara, Semerkant ve Kaşgar** gibi önemli Türk şehirleri Arapların eline geçti. Göktürklerin yeniden güçlendikleri dönemde Kül Tigin, Maveraünnehir'deki bazı yerleri Araplardan geri aldı. Türgişler zamanında da Türk Arap savaşları devam etti.

Emeviler Zamanında Türk-Arap İlişkileri:

Hz. Osman zamanında Müslümanların **Horasan ve Harzem'i** ele geçirdikleri sırada, Göktürk Devleti yıkılmış ve yerine **Türgeşler Devleti** kurulmuştu. Bu dönemde Türklerle Araplar arasındaki büyük çarpışmalar (Emeviler Zamanında) başladı. **Kuteybe Bin Müslim** yönetimindeki Araplar, Ceyhun ırmağını aşip Maveraünnehir'e girerek **Baykent'i** ele geçirdiler. Araplar, Türk illerinde yaşayan halka sert ve acımasız davrandılar. Türklerden birçok kişiyi öldürdüler. Halka ağır vergiler yüklediler. Türk kentlerini yakıp yıktılar, harabeye çevirdiler. Bu durum, Türklerin Emeviler'e karşı direnişe geçmelerine neden oldu. Bu sırada Türgeşlerin başında bulunan **Su-lu Han**, karşı saldırıya geçerek Türk kentlerini birer birer geri aldı. Horasan ve İran içlerine kadar akınlar yaptı. Ancak bir ayaklanma sonucu Su-lu Han rakibi **Bağa Tarkan** tarafından öldürüldü. Taht kavgası yüzünden Türkler yıprandılar.

Bağa Tarkan zamanında da Türk-Arap savaşları devam ettiyse de Bağa Tarkan Araplara karşı pek başarılı olamadı. Bağa Tarkan Emeviler'e yenildi ve Emeviler'in Horasan valisi tarafından öldürüldü. Onun ölümünden sonra Araplar, Maveraünnehir'e kesin olarak yerleştiler. Emevilerin Arapları diğer Müslümanlardan üstün tutmaları sebebiyle Türklerin kitleler halinde İslâmiyet'i kabul etmeleri mümkün olmadı. Emevilerin yönetiminden memnun olmayan Türkler, **Ebu Müslüm** yönetiminde ayaklandılar ve Abbasileri destekleyerek Emevilerin yıkılmasında önemli rol oynadılar.

G- ABBASİLER (750-1258)

- * İlk halifeleri **Ebu'l-Abbas** Abdullah'tır.
- * Daha sonra yerine **Ebu Cafer Mansur** geçmiştir.
- * Bağdat şehrini kurmuş ve merkez yapmıştır.
- * **Bu** dönemde kültürel **alanda önemli faaliyetler** gerçekleştirilmiştir.
- * Yunan ve Hellenistik eserler ilk kez Arapçaya çevrilmiştir.

Talas Savaşı (751): Müslümanlar, Horasan'ı aldıklarında Türkler dağınık durumdaydı. Göktürk devleti yıkılmış; Türgiş devleti parçalanmak üzereydi. Türkler, Çin baskısı altında ezeliyordu. Bunun

üzerine Orta Asya'ya girmek isteyen Araplar'la birleştiler. Böylece bir yakınoğu ülkesiyle uzakdoğu ülkesi karşı karşıya geldi. Savaşı Araplar kazandı. Bu savaş, Türkler'i İslamığa yaklaştırdı.

Talas Savaşı, İslam dinin Orta Asya'da siyasal egemenliğini sayđlayan bir olaydır.

- * En parlak devir **Harun Reşit** dönemidir.
- * Bizans vergiye bağlanmıştır.
- * 'Lüks ve zenginlik doruğa çıkmıştır.
- * **Oğlu Me'mun** döneminde bilim **ve felsefeye** önem verilmiştir.
- * Bağdat'ta bir rasathane açılmış ve Cebir (Matematik) ilmi kurulmuştur.
- * **Mu'tezile** mezhebi bu dönemde ortaya çıkmıştır.
- * Halife Mutasım zamanında Türkler'e büyük önem verilmiştir.

(Özellikle askeri **alanda**)

- * Türkler için **Samarra** şehrini kurmuşlardır.
  - * Bizans'a karşı "**Avasım**" denilen sınır kentlerini oluşturmuşlardır.
- Abbasilerin Zayıflaması ve Yıkılması**
- * Yetenekli kişilerin başa geçememesinden dolayı merkezi idare zayıflamıştır.

* Görünüşte Abbasi Devleti'ne bağlı, siyasi olarak tamamen bağımsız devletler ortaya çıkmıştır. **Tavaif-i Müluk** denilen bu devletlerin önemlileri şunlardır:

Mısır'da: Tulunoğulları, Akşitler, Fatımiler, Eyyubiler, Memlûkler,
İran'da: Tahiriler, Safariler, Büveyhoğulları,
Maveraünnehir'de ise: Samanoğulları'dır.

Abbasiler zayıflayınca Büveyhoğulları'nın etkisine girmiştir.

Büyük Selçuklu Sultanı Tuđrul Bey, yaptığı seferlerle bu etkiyi yıkmıştır(1055 ve 1057)

Abbasiler'in Genel Özellikleri

- 1.İrkçı politika izlememişler.
- 2.Emevilerin gücüne ve ulaştıkları sınırlara ulaşamadılar.
- 3. Talas Savaşı'nda** (751) Türklerden yardım almış ve kurulan ilişkiler sayesinde Türkler kitleler halinde Müslüman olmuşlardır.
- 4.Divan teşkilatını ve vezirlik makamını kurmuşlardır.
- 5.Abbasi Devleti'nin yıkılmasıyla Abbasi halifeliği Memlûklerin himayesine girmiş ve bu durum Yavuz'un Mısır Seferi'ne kadar (1517) devam etmiştir.

IX. yüzyılın ortalarından itibaren Abbasi halifeleri güçlerini kaybettiler. Bu tarihten sonra Türk Komutanlar istedikleri halifeyi görevden almışlar ve istedikleri Abbasi ailesinden birini halife yapmışlar. Türk komutanları uzak eyaletlerin valiliklerini aralarında paylaşmışlar, ancak halife üzerinde etkilerini kaybetmemek için görev yerlerine vekil valiler göndermişler. Bu durum bir süre sonra Abbasi Devleti'nin parçalanmasına yol açmıştır. Bundan sonra Abbasi halifeleri sadece dini otoriteyi temsil etmişler, siyasi otorite Türk hükümdarlarının eline geçmiştir.

İran'da İlhanlı Devleti'ni kuran Hülâgu Han Bağdat'ta yaptığı seferle Abbasi Devleti'ni yıkmış ve Abbasi soyuna mensup olan bütün sülaleyi kılıçtan geçirerek Abbasi Devleti'ni yıkmıştır(1258).

Abbasiler Döneminde Türk-Arap İlişkileri:

Abbasilerin yönetime gelmelerinden sonra Türk-Arap ilişkilerinde yeni bir dönem başladı. Türkler Abbasi devletinde önemli görevler aldılar. Türkler Talas Savaşında Çinlilere karşı Arapları desteklediler. Bu olaydan sonra Türk-Arap ilişkileri dostça gelişmeye başladı. İlk olarak **Karluk, Yağma ve Çiđil** Türk boyları İslâmiyet'i kabul ettiler.

IX. yüzyıldan itibaren gelişen münasebetler sonucu Türkler büyük kitleler halinde İslâmiyet'i kabul etmeye başladılar. X. yüzyılda Türklerin en büyük boyu olan Oğuzlar, Müslüman oldular. Müslüman olan Oğuzlar, diğer Oğuz boylarından ayırt etmek için Müslüman Türk anlamına gelen "Türkmen" adı verildi.

Türkler, Abbasi devletinde vezirlik, ordu komutanlığı, valilik gibi önemli görevler aldılar. XI. yüzyılda İslâm dünyasının liderliği Türklerin eline geçti.

Ö Z E T

- 750 yılında Emevileri yıkarak, Ebu'l-Abbas Abdullah tarafından Bağdat başkent olmak üzere kuruldu. - Abbasiler Emevilerin aksine ırk ayrımı yapmadılar. Bu dönemde birçok Türk Abbasilerde önemli görevlere geldi.

- Abbasiler bilime önem verdiler.

Harezmi gibi birçok bilgin bu dönemde yetişti.

- Abbasiler Türk askerleri ve aileleri için "**Samarra**" Şehrini kurdular. Türklerin Müslüman Olmaları:

- Araplarla Çinliler arasında yapılan "Talas Savaşı"nda Türkler Arapları desteklemişlerdir. Araplar savaşı kazanmıştır. - Bu savaştan sonra Türkler İslamiyet'e geçmeye başladı.